

בית כלא - נכון לעכשיו

מאת ענת לויט

ג'ון צ'יבר, פאלקונר, תרגום: גרעון טורי / "הפריית פועלים" / 1981: 177 עמ'

„כלא פאלקונר, 1871; מוסד-תיקון לעבריינים פאלקונר; מיתקן-שיקום פאלקונר; והשם האחרון, שלא זכה להקלט אפילו ליום אחד: בית השחר הער-לה." אל תוככי פאלקונר יורד השחר ומחשיך את חיי-הם של מיסגעי החברה: יחזקאל פארגוט - הריגת את. ראנסט - רצח אב. טגיס המכונה טגיס - זיוף צ'קים. באמסי - חטיפת מטוס. קרנן - רצח אשתו. האבן - חבר לשעבר בארגון-פשע, נאסר בעבור היותו שער לעזאזל.

מפלצות חברתיות אלה, שעה שהן מוקעות על-ידי החברה המהוגנת. עוברות מוטאציה חריפה. במלונה המוקצית להן מחכת מיאוס, הופכות כולן לחיות-בית זעירות ומאולסיה להפליא. את חליפות המיסלצת הפקידו קודם לכן בידי שומריה הנכשלים של חברה זו - „הסוהרים הגבלות". המכונים 'אחראים'.

במבט נוקב ומשועשע כאחד. בוחן צ'יבר את ערכי-החיים פשוטי עבריה של חוכת-הבטון. פבט זה מיוצג בעיקרו בזווית הראייה של יחזקאל פארגוט, לשיעור - אינטלקטואל, איש אקדמיה המנהל אורח-חיים ליברלי. בהווה של פאלקונר - גרעון. הרפתקן מיני. אינטליגנטי ורגיש ביותר. סולס הערכים של פארגוט אינו מהמקובלים על 'אשיות החברה'. אלא שבמסגרת הוויית-הקיום בפאלקונר, ניתנת לפילוסופיית-חיו מעמד עצמאי, לניטימציה מורשית מטעם השלטונות. בתנאי אחד: כדי ל'שמרה' חייב פארגוט לבלות את שארית ימיתיו בחא סגור.

אין זה נודאי שהאסירים, לרבות פארגוט, היו ששים לוותר על תפיסת-עולמם המיוחדת כדי לשוב ולהצטרף אל נבחרת-החברה המתוסכלים, אלמלא היו האחרונים שולחים נציגים קשייתסיסה אל חברות-נועזים זו. נציגים אלה נאלצים להסתפק ביעוד-חיים מינימלי - ניצול חסר-הגבלה של אסירים חסרי-אונים באסירים אלה מכים הסוהרים את מריים האסור בחייהם העלובים.

„הם היו בני-חורין, מתאר פארגוט את 'החוס' שייס", „ואף-על-פי-כן יעו בתוך אותו יסוד יקר בצורה מרושלת כל-כך עד שזה נראה כמבוזבז עליהם. בדרך שבה נעו לא ניכרה כל הערכה ל'חירות... אלה היו המיגבלות שהוטלו עליהם, סימני כליאתם שלהם; אבל במאסרם היתה איוו טבעיות, איוו חוסר-כודעות. שהוא. המתבונן בהם סבעד לסורגים. (פארגוט) חש בחסרונה האכזרי."

וכי מה אבד לו, לפארגוט מעבר לשערים הנעולים - יפהמיה נארקיטית יחשודה' בלסביות, המכונה במקרה אשתי? אהובות. והאבודות? הורים פארי-ניידים הסובלים לעיתים מנומנות גם מסימני קלארי-טרופוביז? אב החפץ מהבית הזמן בסתר-לב, 'למחוק' את בנו הקטן (יחזקאל המכונה זיק)? גווית אחיו המסומטם - איבן? ועוד כהנה וכהנה תחלואות שנגטשו מאחורי גבו.

אלא שפארגוט השבוי בידי מעניו החדשים, יודע

כי אם מחוץ לחוכות-הכלא עויינים אותו מתנגדי תפיסותיו, הרי יכול הוא להעלם בהוכם ולממשן בהצנע. בכלא עצמו, אין הוא יכול אלא לגוסף בתפיסות חריגות אלה כבוגל. אך ידיו האסורות, ימנעו ממנו אפשרות להשיב מלחמה שעה בכל המיפלצות החופשיות להטיה את ראשו בקירות, לאיים על חיוו עלידי שלילה שרירותית של הסם השומר עליהם - איפיוס להותירו צולע זבעל שלושים תפרים בקרקפתו המגולחת אותה הוא נושא כאות קין.

בוכרנו נותרו עיפושו של בית-המשפט, הווי' לונות הנגללים כשל כיתה. תחושת השממון ה' מחריף שדמתה לתחבולותיו של מענה חסר-רחמים ומומחה במלאכתו; וגם אם הדבר האחרון שיראה בעולם הוא בית-המשפט, הרי יטען שאין הוא מצ' טער על מה שעשה, אם כי, לאמיתו של דבר, מוכן היה להאחו בכל קרש מקרשי-הריצפה, בכל מירקקה ובכל ספסל מרוס. לו חשב שהדבר עשוי להצילנו."

פארגוט אינו מצטער על גווית אחיו, כשם שיתר חבריו לתאים אינם מצטערים על משעיהם. נכון הוא, שהם חיים בצל מעשיהם. אך למעשים היו סיבות. סיבות אלה אינן משכנעות פחות מטענות בעלי חותמת-הגוכי של הערכים המקובלים על הרוב החברתי הדומם.

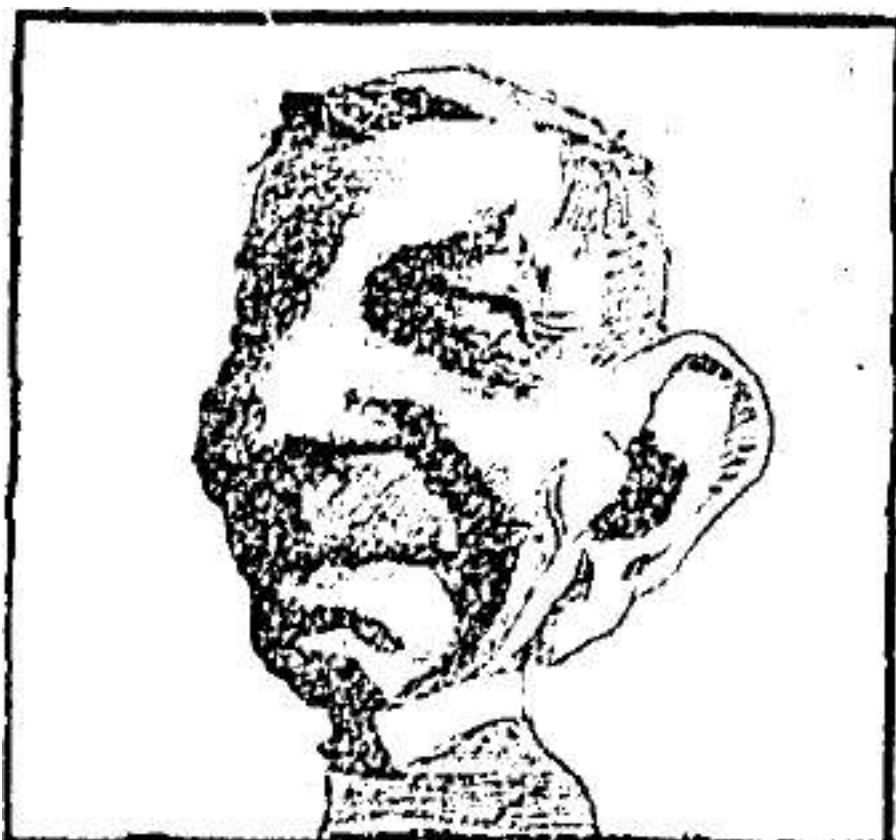
חשיבתם הראסקולוגיקובית של פארגוט וחבר מר' עיו. אינה מוצאת לה סעריצים גלהבים בקרב „ה' קלאסה בת החורין". זא גותר לראשונים, אלא להשתחרר מסירוס חייהם באמצעות אוננות פומבית קבוצתית במינהרה דמויית שוקת, התרסקות פווייפת על תצלום - 'שמאלץ' ליד עץ חג המולד, או בכתיבת מכתב-תוכחה של סדינים לבנים אל גמ' עינים 'פיקטיביים'. „כבוד המושל", כותב פארגוט, „אני סונה אליך, במעמד שאליו נבחרת, מן המעמד שאליו נבחרתי אני. אחת נבחרת לחפיד המושל עלידי רוב זעום של האוכלוסיה. אני נבחרתי לשכון בבלוק פ' ולשאת את המסר 32-508-734 בידי כוח קדום ונישא וחסר-עוררין הרבה יותר, כוח-הצדק, אם אפשר כך לומר, לא היו לי כל יריבים, עם זאת, אני אורף בכל רמ"ח. כמשלם מיסים בעשירון העליון הרמתי תרומה ניכרת לבניית החומות הסוגרות עלי ולאחזקתן. שילמתי את מחיר הכגדים שאני לובש והמזון שאני אוכל. אני חבר נבחר שכוחו הייצוגי בחברה גדול בהרבה מכוורך. בעיסוקך שלך יש יותר פשמץ של תועלתנות, התחשקות, שחיתות ואילתור. התפקיד הנבחר שאני מפלא סהור הוא..."

בפיסקה אחרונה זו, מוצגת בין היתר, חביעתם 'הנדושה' של אלה היוצאים השכם והערב נגד עבריינים סמויים, אשר משום-מה אין יד החוק מונחת על צווארם 'הלבן מדי'...

איזכור של אלמנטים 'דועים מועלה במקומות נוספים בטקסט. אלא שהם ניפרעים מסכנת הבנא' ליות, אם מכוח סיחוחם, אם בזכותה של הנימה האירונית-אבסורדית המעניקה לחסונות-המצב ול' אמירות, תיות חדשה. כך, למשל, ניצלת מסכנת הצטוי והשבלוני, תיפעת ההומוסכסואליות המוצגת כחלק אימננטי ממערך היחסים בין האסירים. מיבנה היחסים המסויים, עולה מתוך הצגת מערך מקיף וכולל. כאשר נידונה התופעה, היא נובעת מתוך צרכיהן המחייבים של רמויות קונקרטיות תוססות. יתא אולי מוזר לומר כי צ'יבר אוהב את אסיריו. בוודאי מעדיפם על הסוהרים ואולי אף על בני-החורין הכבולים לשינונותיהם הריקניים. העדות לכך ניתנת, בהחושת האהדה שהיא יוצר כלסי 'אסיריו'. צ'יבר אינו חוסם את לשונם. או מעדנה. הפוך הוא חיוניותו הרבה של הספר, מיקרה דווקא בצורת החבטאותם של האסירים. האופן שבו הם מגיבים על הכאוס שבהוכו הם מחיימים, הוא ישיר וחד' ששמעי. זכותם זו אינה חסרת, גם כשתגובתם מו' בעת בעקפין עלידי 'מספרים'.

קורותיו ואישיותו של יחזקאל פארגוט, ניצבות אמנם במרכזה של העלילה אך הארתן של הדמויות הרבות הקשורות בו אינה מאפלת. בפאלקונר מתרחשים אירועים כוזבים שיגים ובמקומות רבים. אך תפיסתן של הדמויות אה שמשעותם המאסיבית העסיקה של אירועים אלה כפגיעת מהות תייהם. יצרת קימרגטינות תיאורית כוחפת.

תמונת העלילה של גרעון טורי אינה גורע מהיא זה סטיגנטי השומת יחתי של הספר.

ג'ון צ'יבר
1912-1982